

constat autem obolum vnum idem fuisse, atque solidum Gallicum. Nam, ut diximus ipso pondere certum est Francorum vnum, vnuus solum pendens, fuit quatuor Hispanica Regalia, & Francorum viginti solidos, fuit solum viginti oboles habere. Iraque diachrimum, quod Lycurgus vnum tantum solidum habuisse putat deinceps solidos habebat. Plura de hac re non dicimus, quia multe de his authore copiose, diligerente tractauerunt: tantum pr. iure pecuniae ad vium nostri temporis accommodavimus. Quod ideo dicimus, ne quis miretur, si non alios legerit diachrimum systema solidos,

BUNA
SIL.

Tributum debuerit? Respondent debuisse, quia D. Paulus testatur illum per omnia nobis, excepto pecato simili, faciat si sit, & hoc loco, non tantum hominem, sed tanquam Deum argumentari se a tributo liberum esse. id, non dicit peccatum, doctri residerint; ego quidem non dicere possum. Obici potest, quod Christus non de sanctum, sed quam de Petro loquitur; & quod dicit pluraliter numeris liberos esse filios, & quod paulo post addat, ut animus non scandali remittas. Prior iuratio non mouetur, quia certum est Christum de sanctum, tanquam de naturali Dei filio, locutum esse, qualiter Petrus non era. Inquit non potuit cum filiorum nomine comprehenderet, sed locutus plurilater est, quia de omnibus generaliter Regum filii loquebatur. Secunda magis movere, videatur ubi Christus significare voluisse ne se, ne discipulos suos tributum debere: fe, quia filius Dei erat: discipulos suos, quia ipsius familiares & domestici contebantur. Et non solum Regum filii, sed eorum etiam domestici a tributis liberuntur. Quod autem quidam disputant, utrum omnes Christiani, quia filii adoptionis Dei, aut quia quod amamus de Christi familiae sunt tributis soliti sint, ne lacum quidem vilium dubitationis habere possum. Nam enim Christiani adoptione filii sunt Dei, Christus non men gerunt, tamen eius domestici, ut Apollonius non sunt: & D. Paulus ad Romanos, 7. Christianos subiectum cuique reddere, cui homerum, honorem, cui tributum, tributum. Neq; D. Augustinus qui in eam sententiam citari solet habet, q.d. Evangelicarum c. 23, ita enefici. Maior probabilitate potius Hieronymum aliage, quia ad hunc locum scripti. Ille pro nobis & ceteris suis fratibus reddidit non pro aliis bonae tributis non redditum, & quasi nisi Regu a religibus immunes sumus. Sed aut allegorie locutus, quod tributum, utram scilicet, diabolo non lassumus, aut de foliis agit Ecclesiastes, qui ipsius tempore Christiani iam Imperatoribus a religibus immunes erant.

五

25. *Etsam.* Responder. Petrus affirmanter, an
tequam confilar Christum. Vnde colligitur, aut
menum cum ita respondit, ne negaret, aut dubia-
25.2. re videratur, publicanos offendit, quia Christus
ex coram numero eius est, qui, vt pofta accusatur est,
negabat tributum di Cæsar, aut quia de Christo
voiuntate non dubitabat, aut quia sciebat Christum
aliis annis solutum soluerre, quod multo et preba-
bilis. Cum r. publicani interrogant magister refer-
non solvit dibrachma? Iesus est, non solet soluere:
et enim verbum non afixione, sed consuetudi-
nem significat, qualia ex scriptura multa notau-
imus. Vnum fatis erit exemplum Ioannis 4:9, non
conturuit Iudea Samariensis, id est, non solent v.
Petrus autem responderit etiam confirmante Chris-
tum solutum soluere. Cur ergo Euangelista huius
temporum anni solutionis meminerunt 3 vi miracu-
lum, propter solutionem factum est, exponerent.

Reges tere. I Quod Christus Petrum praesumit,
eiusque cogitationem novit, magnum per seipsum
miraculum fuit. Videatur autem Christus non con-
uenienter Petrum interrogare, Reges tere, a quibus
accipiunt tributum, vel *centum* siliqua, an ab alienis quaque
videatur indicare, aut se terreni Regis esse filium, &
quidem Calixti, siquidem ex ratione probare vult
ne debet Caesar solvere tributum: aut tribu-
tum illud non Calixti, sed Deo, cuius p[re]f[ec]tus filius erat
datus fuisse. Respondeo eum a minori ad maiorem
argumentari, vt D. Chrysostomus annotans qua-
si dicat, si filii Regis terreni illi tributum non de-
bet: ego qui Dei Regis Regum filius sum, nulli
Regi debeo. Poruit etiam aliud ex origine illius
herbaria, quod p[ro]batetur, quia, ut diximus ea fa-
cta, ut templo, id est, Deo solvere, quemadmo-
num Hilarius, & Theophylactus existimant. Dispu-
tant nonnulli, an regula Christi tanquam homo,
Christus &
homo, &c.
butum, for-
debet,

E Et enim p̄c̄em, qui primis ascenderit.] Magnum
hoc fuisse misericordum certum est: sed merito Hie-
ronymus dubitat, in qua re fuerit, virum in eo,
quod fecerit Christus, qui sic ille p̄cis, qui in o-
re flaterem habebet, an in eo, quod fecerit illum
primum omnium sc̄enurum esse: an quod fecerit
ip̄e, unde primus ascenderet, quod in eo, qui pri-
mus ascendit, flaterem ip̄e solo verbo formauerit.
Quod postremum mihi videtur probabilissimum, quia
non solum p̄c̄es, si quando flaterem atra alam pe-
culium deglauunt, eam in ore habere, sed in ven-
tre. Itaque illi p̄c̄es, si flaterem illum ip̄e
acceptiperit, non in ore, sed in ventre habuerit.

IN MATTH. CAP. XVIII

Nam quod nonnulli dixerunt, quemadmodum Theophaletus recitat; statorem illum non pecuniari suisse, sed margaritam, quam pices habere sollet, finilevero non est: quia nec margarita, in ore sed in veste; nec in picebus qui rei capiuntur, sed in lassis conchylis, quinquevittatis a scopulis mariis manus auxiliunt, genitrix solent.

Quid statuerat? Quis autem poterit dicere idem.
*Statuerat. Statuerat apud Graecos idem erat, arque si-
clus auctor Iudeus est, esdemque est & Hebreici, & Ge-
ci nominis origo; & virtutum enim pondus signifi-
cat. Itaque idem erat: statuerat & tetradrachmum, id est
eiusdmodi drachma: propria inbet Christus pro se &
pro Petro statuerat: daria, quia vnuquisque didrach-
num, id est dimidium sili pendere debebat.*

Primo. &c. te. Quare pro Petro potius quam pro aliis Apostolis dari tributum iustitia, sicut his dicitur. Chrysostomus & Euthymius respondentem tributum illud a fols primogenitus fuisse solendum; Petrus autem primogenitus fuisse. Quia opinio praterquam quod versu precedenti refutata est ex eo etiam restarunt ipse, quod inter alios etiam Apostolos aliquos fuisse primogenitos credentibus. Melior est altera illa ratio, quam idem auctores, & Hieronymus adserunt, propterea Christum profecto & Petro soluimus, quod Apollolorum caput sic. Scio hanc rationem nostris hereticis non placere; sed multo profecto est, quam illa, quam ipsi adserunt, probabilior, Ideo pro Petro soluimus Christum, quod in eiusdeme faretur domo. Nam cap. 8.14, aperit pro baptismis Petrum in Capernaum dominum non habuisse. Alii existimant folum Petrum cum Christo sed ex pice tributum soluit? Ratio, quam Hieronymus reddit, noluisse Christum bona pauperum in tributum convertere, a pauci probatur est. Nam que in oculis erat, ad omnes necessaria mittebantur, & tributum soluerunt, quantum alia a Christi vobulanum erat ex necessitate. Chrysost. & Euthymius putant Christum ostendere voluisse, ut eum tributum solueret, & tertia & maris dominum esse, quando quidem ex mari pesciborum acciperet. Magis sit ratio, quam idem reddire, nisi placuerit Christum tributum soluere voluisse, ut nec publicanos offendere, nec suum perderet privilegium, dum non ex suo, sed ex inuento solueret. Quicquam ego veram suspicor esse rationem, quoniam tunc alii discipiuli qui locum gelabant, non adfert sent, & cum nullus publicanus offendere, ad soluendum tributum

C miraculum fecerit.

CAPVT XVIII

Nilla hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis putas, maior est in regno celorum? **Luc. 9.**
2. Et aduocans Iesum per parvulum statuit eum in medio eorum. 3. & dixit: Amen dico vobis, mi-**luc. 9.**
connesi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum. 4. **Luc. 14.**
ergo huiusmaius eris, si sicut parvulus es. 5. hic est maior in regno celorum. 5. Et qui suscepisti,**luc. 14.**
unum parvulum talem in nomine meo, me suscipio. 6. qui autem scandalizaverit unum de pueris istis, qui**mat. 20.**
in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola a sinistra in collo eius. 7. & demergatur in profundum mari. 7. **luc. 14.**
8. **V**e mundo a scandalo. Nesciis enim ut veniant scandalorum veritatem? 8. & homini illi, per quem scanda-**luc. 17.**
lam venit. 9. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscede cum. 10. Proinde ab te bonum tibi est
ad vitam incedere debet, vel claudere, quam dicas manus, vel duos habentem mitti in quem ascen-**mar. 9.**
num. 11. Es si oculus tuus scandalizat te, erne eum, & proinde ab te bonum tibi est cum uno in vitam intrare.**luc. 4.**
12. quia duos oculos habentem mitti in gehennam 10. 13. Videlicet conterraneum unum ex his pueris: dico
eum vobis, quis angelus corum in celo semper videtur factum patre mei, qui in celo est. 14. Venit enim deus
in gloriam saluare quod perierat. 15. Quid vobis videatur? si fuerint alii centum vices, & errauerint una ex
eis: nomine relinquit nonaginta, novem in montibus, & vadit querere eam, que errauit. 16. & si contigerit
ut inueniat eam: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonaginta eam, que non
raverunt. 17. Si non est voluntas ante patrem vestrum qui in celo est, ut periret una de pueris istis. 18. **Si** Leuit. 19.
autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corrige eum inter te, & ipsius filium, si te audierit, iustificari eris.**luc. 17.**
fratrem tuum. 19. si autem te non audierit, adhuc tecum adiuvare unum, vel duos, et in ore duorum, vel in
ore triduum fecit omne verbum: 20. Quod si non audierit eos: dic ecclesiæ, si autem Eccl. 19.
sit tibi sicut et hunc. & publicans: 21. Amen dico vobis, quacumque aliq[ue] auerterit super terram, erunt ligati
in celo: & quacumque alienerit super terram, erunt solati & in celo. 22. Iterum dico vobis, quia si
duo ex vobis confundantur super terram, de omnibus rebus quacumque petierint, fieri illis a patre meo, qui in celo
est. 23. Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. 24. Tunc accedens Pe-**luc. 17.**
trus ad eum, dicit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittas eis? que septies? 22. Dicit illi
Iesu: Non dico tibi usque quippe, ut usque septies septies. 23. Ideo assimilatum est regnum celorum ho-**mar. 6.**
muni regi, qui volunt ratu[m] posse cum seruis suis: 24. Et cum capillis ratione posse oblatiss est ei illi
nisi, qui debet: et si decim milia dentia. 25. Cum autem non haberet unde redderet, in se cum dominus e-**luc. 17.**
ius venerandus, & uxores eius, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi. 26. Procidebat autem seruis illis, &**luc. 17.**
orabat eum, dicens: Attentem habeo in te, & omnia redam tibi. 27. Misericordia autem dominus serui illi-**hebreos 10.**
us, dimitit eum, & debitum damnificavit. 28. Egredies autem seruis illis inuenit unum de confusis suis, qui
debet et centum denarios: & tunc resupponit eum, dicens: Redde quod debes. 29. Et procedens conser-**luc. 17.**
vus eis rogabat cum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 30. Ille autem noluit: sed abiit,

& misit eum in caverem donec rediceret debitum 31. Videntes autem confessor eius que fiebant, contristati sunt valde: & veneruntur. & narrauerunt dominio suo omnia que facia fuerant 32. Iunc vocavit illum dominus suus: & ait illi: Seru meum, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me 33. nonne ergo oportuit & te misericordi confessari tui: sciat & ego tui misertus sum? 34. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadque rediceret vniuersum debitum 35. Sic & pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis vniusquisque fratri suo de cordibus vestris.

IN CAPVT XVIII.

Nilla hora. Sub idem tempus, Hebraeis est fre
quenter iurpatus. Marcus cap. 9. 33. Christum eos preuenisse dicit, regis sequitur, quod in via tractauisse, trahauerant autem, qui eorum maior esset, Lucas vero cap. 9. 46. vidisse cogitat ones eorum, & non quidam interrogauit, sed accreditum puer: & dixit, quenamque puerum istum in nomine meo, me suscepit: & qui suscepit me, suscipit eum, qui me misit. Nam qui minor est in te, nonne hic maior est? De qua specie calix nihil dixit hunc locum tractans, l. 2. de consensu. Euangelium cap. 6. Augustinus. Respondent Chrysostomus & Euthymius. Apostoli de ea re non semel, sed sepe contendisse: Primum in via; deinde domi cum Petrum videt in tribu solutioni fibi fuisse praeclarum; postremo cum interrogata Christo sicutum, quid in via tractauisset. Primum ergo Christus Apostoli quid tra-
ctauissent, interrogavit; tunc vero Apostoli viden-
tes sua cogitationes, contentionesque parvitas Christum interrogauerunt, quod interrogare pri-
us non audiebant, quicquid enim est maior. Disputatur hoc loco, quia occasio id Apofolos rogauit. Hieronymus, Beda, & Euthymius existimant occa-
sionem fuisse, quod videns Christum pro se, a Petro soluere erubuit. Quid nonnulli ideo non probant, quia ex Marco cap. 9. 33. constat eos in via antequam venirent Capharnaum, & tributum solueant, ea de cogitatione: sed iam diuimus ex Chrysostomo, & Euthymio cor sapientia, & duxerit de cau-
sis in eam veniente cogitationem. Itaque tributum pro Petro datum non illa eam cogitationem inge-
nerauit, sed genitum auxit. Alias etiam prius occa-
siones habere potuerunt, quod videns Petrum cum duobus aliis in montem cum Christo ascen-
dide, illis duas fuisse claves regni celorum cap. 16. vers. 19. videns Chrysostomus & Euthymius scri-
bunt. Alii aliam reddunt causam, quia nihil non dispiet, quod audiuerint Christum de morte sua sepe mentionem facere, quasi proxima iam esset, & cogitaret, quia ex mortuo eius quidam modo haec, id est, eius vicaria futura esset. Id enim coniunctio, ac moribus hominum valde conser-
vaneum est, quod mortuus est futuus cogitan-
tis aliae faciat, & id videtur Apostolos instan-
te Christi passione fecisse Luce 24. 24.

*Qui putatis vis agere? Quis tandem? aut quisnam in regno celorum maior futurus est? Comparatum pro superlativo ponitor ex Gracorum con-
suetudine. Et verbum praelestis pro futuro: quia dieant, quis nostrum maximus in regno celorum futurus est?*

*In regno celorum.] Quidam regnum celorum co-
lum ipsum, & coelestem gloriam vocari putant, vt Chrysostomus, & Euthymius, quod videat ex verbo terro probat posse. Nisi, inquit, conuersi fueris, & efficaciam, sicut parvuli, non intrabis in regnum celorum. Credibile enim est de eodem regno celorum, de quo Apostoli interrogauerunt, respondisse Christum. Probabiliter tam et regnum celorum hoc loco Ecclesiam appellari. Primum propter occasiones, quibus Apostoli, vt id interrogarent, moti sunt, quod videant omnibus in rebus Petrum preferri. & cogitauerunt omnium in Ecclesia caput futurum esse. Deinde ex Christi re-*

*prehensione: non enim dubium est, quin eorum ambitione cula reprobentur. Velle autem in celo omnium maximum esse, charitas erat, non ambi-
tio; in Ecclesia vero primum esse vole, cateris praefatio merito fuit, tamquam ambitionem, reprobendendum. Id etiam ex verbo terro, unde contra tria probatur opinio, confirmari potest. Volente-
ni Christus dicere eum, quin presenti regno co-
lorum, id est, in Ecclesia minima sit, cum maxi-
mum habeti, deo que in celo futurum maximum.
Itaq; Lucas de presenti Ecclesi regno loquens ce-
re, verba 48. Qui minor inquit, est inter vos omnes, mi-
nor est. Lude ergo Christus nominis ambigua-
tura, cum dicit, nesciit, sicut parvuli, non intrabi-
ti in regnum celorum, quemadmodum multo loco
annotationis in eum facere solebat.*

*Et adducens Iesu parvulum.] Qui in fuisse putant, propriea quod Marcus cap. 9. vers. 16. dicit Christum eum, quemadmodum Grace est, in vlnas suscepit, sicut videtur. Nam & major infan-
tia in vlnas tollit potus & quidam catus fuit, grandis-
fusca era, quia atra bula poterat. Puerum ergo, non infanteum, sed innocentem Christum vocavit, & in medio constituit, ut quemadmodum Chrysot-
omus obseruat, non solum verbis, sed rebus etiam
ipsi presentibus humilitatem, simplicitatem & doc-
ceret.*

*3. Non conuersi fuerit.] Male quidam ex hoc loco Ambrosius & colligere videantur Apostolos tunc in statu mortali, pellitum peccati finis, propriea quod dicit Christus, nisi apocata-
conuersi fuerit & efficaciam, sicut parvuli, non intra-
bit in regnum celorum, quasi tum non res essent, vt
intrare possent. Nil enim aliud Christus volunt, quam non posse eos in regnum celorum intrare,
nisi simpliciter & chuanilite similes essent pueri,
quod non ita intelligendum est, quasi omnino ex-
qualis in omnibus humilitatis, atque simplicitatis illi,
qui in pueris est, desideretur. Quia enim in regnum
celorum intraret? sed proponitur maximum hu-
militatis exemplum, non ut illud omnino perve-
niat: sed ut accedamus, quam proxime possumus:
sicut in humeris esse perfecti: sicut pater noster
coeli perfectus est cap. quinto verbu quadrigemini
octauo. Neque significatur Apostolos nostra tan-
ta humilitate humilitatem, ut in regnum celorum
intrare possint: sed offendit quid illis sit necesse-
rit, vi si non habent, comparent: si habent con-
seruent. Quod autem dicit, nisi efficaciam, non fi-
gnificat eos tales non esse, sed alludunt eorum ze-
ratem, qui cum grandiessemus essent, deberent pueri
sicut Iohannes tertio vers. tertio Nicodemo dicit, nisi quis renatus fuerit de neno, non potest videre regnum dei. At Christus Apostolorum ambitionem reprobent. Fator: sed non continuo sequitur eam ambitionem fuisse tantam, vt mortale peccatum esset, & ab ingressu regni celorum impedit: potuit enim esse veniale: & eiunum fuisse plium, & religiosum illi credere. Denique auctiua, australi meliori ratione exenfandi Apostoli sunt, vt Chrysostomus excusat: non secundum, vt facere hereticis solent. Inbet nos Christus non omnibus in rebus: sed in simplicitate, humilitate, innocencia similes esse pueri, sicut Iohannes Paulus 1. ad Corin. 14. 20. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli esse, quem*

IN MATTH. CAP. XVIII.

*quemadmodum Clemens Alexandrinus lib. 1. p. A est. Ceterum, ut aliquando scandalizari peccatum sit, ut cum Parisi Christi miraculus scandalizabatur, et interpretatio apta non est, quia, ut ex ins-
dem auctoriis verbi precedenti documentis, scandalizare hoc loco non significat scandalum prabe-
re, sed iniuriam facere. Pati autem iniuriam nulla culpa, sed magna virtus est. Itaque non reprehendens, sed misericors Christus dicit, Ut mundo a scandala. Necesse est enim ut veniant scandala. Necessitate est dicere, non abfolire; sed hominum perueritate con-
fiderat ut Chrysostomus, Hieronymus, Beda, Eu-
thymius, obsecrare fecerit videntur indicare. Illud etiam Christus predixit, scandala ventura esse: sed quia ventura erant, Christus predixisse. Obsecrare aliquis aduersatuam illam particularum, videntur amen-
B B. ut homini illi, per quem scandala veniunt, indicare hunc esse scandala, quamvis necessarium sit scandala venire, non propterea, qui scandala fecerit, culpa vaca-
re. Respondeo non eum, sed similem esse scandala. Quamvis alioquin scandala venturum esset, non propterea, qui illud facit, culpa vacare. Quemadmo-
dum quamvis Saul moritorus erat, non idcirco, qui illud occidit, culpa vacavit.*

*C C. Veruntamen ut homini illi. Multi veteres auto-
res hominem illum iudicari vocari putavant, ut Philippius in heresi orum, qui iudei proditores laudabant, & Dives Hieronymus & Beda in hiis locis: commentarius, & Ambrosius, aut, ut ego arbit-
ror, Remigius in commentaria in caput 11. 1. cpi-
tulo ad Cor. sed manifestum est, generaliter esse ten-
tentiam.*

*Mola afina. 1. Si autem manus tua.] Docet quanto studio scandalis vitare debeamus, vise adeo ut manus abscondita, oculus, si scandala zaveri, erundus sit. Hanc sententiam, totumque hunc verbum, atque sequen-
tiam c. 19. 30. exposuitur.*

*10. Angeli corum.] Probat non esse parvulos offen-
dendos, aut contemnedos, cum Deo rante sint cu-
ra, ut apud eum angelos habent a quibus culto di-
antur. Ex hoc loco, & aliis nonnullis communio-
nibus angelis custodiuntur nata est.*

*D D. Primum qui-
dam ex scripturis constat singulis regnis, atque pro-
vinciis etiam in fiducium singulos angelos esse pra-
positos, Danielis 10. 13. 20. Quid ex veteres autores
fere omnes, maximeque Romanus Clemens lib.
recognitionis & Clemens alter Alexandrinus lib.
6. Stromatum, Chrysostomus, & Theodoretus oratione: o. Danielis colligunt ex Deut. cap. 32. 8. Constituit terminos populum iuxtanu-
merum filiorum Israel fecit Separaginta versione,
quipro filii Israel angelos Dei reddiderunt, quasi
seni filii effici vnicuique prouincie, & populo vnam
angelum esse praestitum. Illud etiam confitit Apoca-
lypsis 2. 8. 12. 18. & 3. 1. 7. & 14. vnde utique Ecclesi-
vnum Angelum, a quo quadammodo gubernetur
datum esse, ut Hilarius in Psalmum 124. & Gregori-
us Nazianzenus oratione habita coram centum
quinquaginta Episcopis, & Hieronym. in c. 1. Eccle-
siae, & Author commentariorum in epibolis ad Cor. qui filio Hieronymo tribuuntur epibola 1. ca.*

*E E. Illud etiam non perpetua traditione solum, sed Angelum cu-
plusquam probabilioris scripturæ testimoniis sem-
per est, credimus, singulos Christianos, singulos an-
gelos bonos habere, quorum cura communis sit, habent.
Si enim hoc loco Christus loquitur, quasi de re co-
perta, & quasi cum certi fit singulos homines sing-
lum aliquem habere, parvulorum, id est, iustorum an-
gelos aliorum angelorum præferat. Item ex Gen. 4. 8.
16. colligitur. Angelus, inquit Iacob, qui eris mihi de-
cūlis malis, benedic pueri isti, & inueniet super eos nomē
meum, nomina quos, patrī meorum. Et Actoriū 12. 15 ex
comuni procubilio opinione de Petro, cum ē cat-
cere ab angelo, nimis rūlo liberat' esset, foreq; no-
te domus int̄p̄sta nocte pulsaret, dictum est nō Pe-
trum*

trum, sed angelum eius esse. Hactenus omnes veteres auctores consentiunt, Iustinus questione 30. Chrysto, etiam existimat aliquid singulare parvorum angelis tribus, et non omnes faciem Davidem, sed eos, qui supremi ordinis sunt, significari; hoc loco parvorum curam supremis angelis consumat esse. Credo ego certe aliquid discriminis inter parvorum, & ceterorum hominum angelos indicari, sed nec illud, quod Origenes, nec illud quod Chrysostomus hoc loco, & Hieronymus, in c. 66. Ita, & in commentatoris nius loci, & Theoderici lib., diuinorum decretorum, & orat. 10. in Danielm, & Iudiciorib. lib. de summo bono c. 12. & Origenes quam plurimis in locis, de cuius singulari sententiis postea dicemus. Longius Theologus quidam nec mali, nec recentissimi progrexis sunt, ut etiam Christianum Angelum eisdem habuisse dicerent, de quo Lucas 22. 43. dicitur est, apparuit autem illi Angelus de confortans eum. Sed hoc, & paradoxum est, & Christus vero Deo minime dignum. Habet quidem Angelos a quibus sibi ministeriat, non a quibus custodiatur. Calumna tamen, ut sapientissimi suo iudicio sunt, nihil credunt, tantum dicunt omnes angelos omnium hominum esse culti des, quia vixit ad. Paulus ad Hebreos 1. 14. Omnes sunt administratori spiritus in ministerium nisi propter eos, qui hereditatem capiunt ait. Sed finamus eos sua ut impudentia. De eo a nonnullis dubitatum est, an omnibus hominibus, etiam non Christianis, daci sint angeloi. Origenes enim in tractatu in Matthaeum 6. & auctor imperfecti hom. 5. videtur existimare filios baptizatos esse. Sed etiam omnium auctorum contra sententiam est, & ea ex scriptura, & ratione refutatur. Nam si infidelis Graecorum & Periarum regno angelos praefecti est, & singulis etiam Graecis & Peris hominibus aliquem datum esse angelum credendum est, maiores enim hominum, quam regnum Dei curam habet. Et non solum Christorum, sed omnium omnino hominum salutem querit, in qua procuranda angelorum virtutis ministerio: quia omnes administratori sunt spiritui propter eos, qui hereditatem capiunt salutis illius, etiam quid auctores minus est certum, an singuli homines non foliis videntur, a quo defendantur, sed stiam malis, a quo impugnentur, angelum habeant. Sed tamen & hoc ipsum antiquissima traditione non Christianorum modo, sed etiam Hebreorum traditum est, ut scriberet Rabbi Moyles libro 3. More c. 35. Quam traditionem ex antiquo libro Pastoris, & ex epistola Barnabae, quam olim inter Christianos in magna acceptiori fuisse legimus, veteres auctores probare solent, ut Origenes homilia 10. in Lucam, & lib. 2. de principiis c. 2. & Cassianus collatione 8. c. 12. & Beida in cap. 12. Act. Apostolorum. Conferunt tandem traditionem Gregorius Nyssen in vita Moyfi, & Auctor imperfecti homil. 5. in Matthaeum. Potest aliquod eius rei vestigium in scriptura notari. Nam D. Paulus dicit in libro 1. 12. d. xii. non est opus valetudine mecum, sed male habentibus, ut bi copio summa hunc locum explicaverit.

12. Si fuerint centum. Tertium est argumentum, quo bonus pastor exemplo pastorum probat plurius si facere parvorum id est, eorum, qui peccatores habentur, quam aliorum hominum salutem. Nec quequando in hac parabola discutit enim, ut paulo ante diximus, significatur aliquo si fidei homines, qui non errauerunt; sed rautem propter eos qui errauerunt. Christum venire. Decouit inter interpres magis disceptatio est, quia linea 9. sicut uoces, que non errauerunt. Vetusissimi auctores angelos bonos dixerunt esse. Oues enim Dei est omnes creaturas rationales, ex quibusdam, id est homines errauerint; alioz, id est angeloi non errauerint. Ita sensisse videtur Ireneus libro 5. c. 21. & 39. & Origenes homil. 2. in Genesim & homil. 7. in Iouie & Cyrilus, Hierofolymitanus catechesi 15. & Hieron. hoc loco, & Ambrofus in Apologia Daudis c. 5. & Greg. hom. 34. in Euangelio, & Theophylactus. Causa opinionis & hoc loco Hieronymus minimi & Athanasius q. 2. Sed dubium non est, quoniam de solis hominibus Christus loquitur, mihi quod obseruimus, qui peccauerunt, adiuvo iste. Sensus genitivi non quidem eu reliquissimam non sicut non est, quia non errauerunt, ut vnam, que sola errauerat, quod

queret;

*Angelum
custodem
Ch. v. non
habebus.*

*Angelum
custodem et
sanctis fidei
habebus.*

*Vnam gen-
tiale homi-
nis malum
angelum ha-
beat, aqua
impinguem-
tur.*

*2. Corin-
th. 12. 7.*

*Origenis er-
ror de ange-
lo custodi-
boe.*

rebet: sed tanti vel vnius homini salutem facere, A si ubi in nobis frumentum inicere, si bi maximum periculum erat, ne precipites ageremus: tamen ex vna peccatorum specie totum genus intelligendum est, nisi si quid aliunde obstat, quo minus frater correcchio his adhibenda. Dubitari potest, cur non dixerit, si peccauerit in te fratru tuu, cuncte illi, scilicet in locis dicere solet capit. 5. 23. 24. Si peccatum tuum ad altare & ibi recordatu fuisti, quia frater tuu habet aliquid aduersus te, relinque illi menum tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & capit. 6. versu 14. scilicet domini nomine hominum peccata eorum, dimittit & robi pater vester calvulus delicti vestri. Respondeo in haec affirmatione corripceam interire, & ipsam, tacitam negacionem delictare: perinde enim est, se si dicat, si peccauerit frater tuu, ne continuo eum accuset, ne continuo cum ad Ecclesie iudicium defeceras: prius peccatum corrige. An autem omnis in quem peccatur, vel qui peccatur alterius nouit, & in omni peccati genere eum, qui peccauit corrigere debet ex Theologorum regulis iudicandum est, quandoque ex verbi Christi colliguntur, inquit, se audierit, adhibendatur lucratus ex fratrum tunica. Cu ergo spes eis spiritualis luci, corrigendas ei frater: cum non sit, aut accendandus coram Ecclesiis, si frater speretur aut Dominum relinquendus, si non speraret.

14. Sit. Id est, siue pastor ille non patitur vel minimum ex suo gregi ouem parere: sed magis eius, qui petiit, quam eum, qui non perierunt, scilicet amarcius non est, voluntas patris vestris, ut vel minimum ex iis peccat. Intellegit enim comparatio, scilicet in propria parabola, quia latice vna illa syllaba sic, quia dicat, si minus vult Deus per minimos illos, quam maximos illos. Idem altera parabolam filii perdidi apud Lucam cap. 14. 32. declaratur. Quod autem dicit ante patrem vestrum, Hebreos 10. 12. multis ex regum editis luctum, quia ab eorum suspecto, ut frater habeatur, dicuntur prodigi. Loquunt enim de divina voluntate, tanquam de aliquo decreto. Ante patrem vestrum, ponit quia ante meum ex dilectione arbitror, ut accomodate ad id, de quo agebat, si loqueretur, agebat vero de Detegra hominis amore, & misericordia, quod vitrum patris est proprium.

15. Si autem peccauerit in te fratru tuu. Fratrem generaliter vocat omnes Christianum: de aliis enim non agit, ut constat ex versu 17. de Ecclesiis, & si Ecclasiam non audiuntur, si ibi fecit ethicum, & publicanum. Nam Ecclasiis, & publicanum fratri opponit: Ecclesia de iis non iudicet, qui foris sunt iad Corinth. 5. 12. proprietatem illum, quem versu 10. possumus appellare, non fratrem vocat docet ei, si quid forte peccauerit, non seueri, et tanquam hostem: sed misericorditer, & tanquam fratre: si transandamus, siue cum filio homini tractari, qui venit, ut salutare, quod petiterat.

In te. Quidam hareticorum interpres explicant priuatim, & se solo sciunt: tunc enim priuatum, secreteque eum, qui peccauit, esse corrigitur. Nam eos, qui publice peccant, publice arguendo doceat D. Paulus ad Timotheum 5. 10. Debet in interpretatione aliquo exemplo phare in teidem esse, aique priuationem. Potius dicere Hebreos illum esse quod Paulus Psal. 6. 6. legimus tibi fili pacuui, id est secreto, neque sibi scient: sed repugnat huc interpretatione D. Lucas ca. 17. 3. Si peccauerit in te fratru tuu, incipiat illum si priuationem egerit, dimittit illi. Loquunt ergo Christus non de eo, qui peccauit, sed de eo, qui contra nos peccat. Repugnat & Petri interrogatio infra ver. 21. quoties peccabit in me fratru meus, & dimittit mihi? De quibus autem peccatis hoc intelligendum sit, merito certi potest: quia quidam eiusmodi devidunt eis, et non ita, qui peccat priuationem corrigitur. Origenes tractavit in Mattheum 6. de solis vnius fratru contra nos, sive eis de Deum factis interpres. Hilarus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius in cap. 17. Luce, Augustinus sermo. 16. de verbis Domini secundum Mattheum, Theophylactus, & Eusebius de mortalibus: sed de his tantum, que contra nos, non de eis, que contra Deum sunt: nam ea non esse dissimilanda. Credo ergo de omnibus peccatorum genere sive contra nos sive contra Deum agi. Speciem enim est Christi consilium, ut peccauerit non acerbe ac euenimus, sed benigno corrigitur. Dixit autem si peccauerit in te: quia tunc acerbi, tunc aceres, tunc dierit reprehensor es tuis solemus, cum eis, qui contra nos peccauerunt, obingamus. Et voluit sapientissime Chri-

Calix.

in

Harm.

&

Bergam.

illius quidem in crederet, rursum tibi licet in Ecclesie iudicium fratrem deferre: audire enim hoc loco pro obiecto ponitur ex Habreis 10. vi. sapientias. Quidam ex hareticorum interpres nomine Ecclasiis hoc eeo prioris ab initio Indorum Synagogam intelligent. Nam nulquam Synagogam in novo Testamento Ecclesia vocatur, quemadmodum D. Iesus Augustinus in epistolam ad Romanos, & in Psalmum octagesimum primum obseruat: & statim versus sequenti de eis Ecclesia loquens, cur peccatorum deferrendum esse a christi quacumque, inquit, alligatur super terram, evan ligata, & in celo: potestis autem ligandi, atq; solueri non ludorum Synagogae, sed Christianorum Ecclesie data est: deinde, sed Christus non ludus, sed Apollonis dicitur.

Q. 4. birare

